

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Vladimíra Mikuška a soudců JUDr. Vladimíra Kurky a JUDr. Zdeňka Krčmáře v právní věci žalobce **Města Dobříše**, zastoupeného JUDr. Petrem Čápem, advokátem se sídlem v Dobříši, Mírové nám. 230, proti žalovaným **1) P. M.** a **2) R. M.**, oběma zastoupeným JUDr. Antonínem Janákem, advokátem se sídlem v Příbrami II, Pražská 14, o zaplacení částky 447.735,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Příbrami pod sp. zn. 7 C 49/97, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 11. prosince 1997, č.j. 29 Co 245/97-54, takto:

I. Dovolání proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 11. prosince 1997, č.j. 29 Co 245/97-54, pokud jím byl změněn vyhovující výrok rozsudku soudu prvního stupně, **se zamítá.**

II. Ve zbytku **se dovolání odmítá.**

III. Žalobce **je povinen** zaplatit každému ze žalovaných částku 5.175,- Kč, oběma do 3 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám jejich zástupce JUDr. Antonína Janáka, advokáta se sídlem v Příbrami II, Pražská 14.

O d ů v o d n ě n í :

Okresní soud v Příbrami rozsudkem ze dne 5. června 1997, č.j. 7 C 49/97-22, zavázal žalované k zaplacení částky 259.215,- Kč, žalobu co do částky 188.520,- Kč a úroků z prodlení zamítl, a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

K odvolání všech účastníků krajský soud v záhlaví označeným rozsudkem rozsudek okresního soudu změnil tak, že žalobu v celém rozsahu zamítl a žalobce zavázal k zaplacení náhrady nákladů řízení před soudy obou stupňů.

Pravomocný rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce, zastoupen advokátem, včasným dovoláním, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 238 odst. 1 občanského soudního řádu (dále též jen „o.s.ř.“), a které odůvodňuje poukazem na ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř., podle něhož lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Naplnění tohoto dovolacího důvodu spatřuje v posouzení nájemní smlouvy jako neplatné podle ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, v tehdy platném znění (dále též jen „zákon č. 87/1991 Sb.“). Podle jeho názoru je nájemní smlouva platná, jelikož byla uzavřena „až 27. 6. 1993“, tedy 18 dnů poté, co nabyl právní moci rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 14. dubna 1993, č.j. 10 Co 129/93-46, jímž byla zamítnuta žaloba o vydání (kromě jiného) předmětného domu č.p. 79. Dovolací důvod podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. je podle žalobce naplněn i pro případ posouzení smlouvy jako neplatné, jelikož nárok měl být - v takovémto případě z titulu odpovědnosti za bezdůvodné obohacení - za dobu od 1. března 1994 do 31. ledna 1995 (částkou 259.215,- Kč) přiznán. Právo totiž sice bylo - dovozuje žalobce - promlčeno, avšak uplynutím pouze tříleté objektivní, nikoli však již dvouleté subjektivní lhůty, jež podle něj začala běžet až 12. prosince 1997, tedy dnem následujícím po vyhlášení napadeného rozsudku; teprve tehdy, kdy odvolací soud posoudil smlouvu jako neplatnou a nárok z ní vyplývající jako nárok z důvodu odpovědnosti za bezdůvodné obohacení, se totiž (žalobce) o vzniku bezdůvodného obohacení ve smyslu ustanovení § 107 odst. 1 občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“) dověděl.

Žalovaní navrhli zamítnutí dovolání.

V posuzovaném případě okresní soud rozhodl o nároku obsahujícím dělitelné plnění tak, že žalobě vyhověl jen zčásti, jeho rozsudkem tudíž došlo k rozštěpení uplatněného práva na dvě práva se samostatným skutkovým základem. Přípustnost dovolání je třeba ve vztahu k jednotlivým takto rozštěpeným nárokům posuzovat samostatně.

Pro posouzení, zda jde o rozsudek (byť jen zčásti) měnící, je rozhodující obsahový vztah rozsudků soudů obou stupňů, tj. rozdílnost v posouzení práv a povinností v právním vztahu účastníků řízení (srov. též rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. září 1997, sp. zn. 3 Cdon 104/96, a ze dne 25. června 1998, sp. zn. 3 Cdon 117/96, uveřejněná ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1998, sešit č. 6, pod poř. č. 47 a ročník 1999, sešit č. 5, pod poř. č. 27). Pro posouzení přípustnosti dovolání není významné ani to, jak odvolací soud výrok svého rozsudku formuloval, nýbrž pouze to, zda práva a povinnosti v právních vztazích účastníků posoudil jinak než soud prvního stupně. I když odvolací soud ve svém rozhodnutí použil formulace, že „rozsudek soudu prvního stupně se mění tak, že se žaloba v celém rozsahu zamítá“, po obsahové stránce posoudil žalobcovy nároky uvedené ve II. a III. výroku rozsudku soudu prvního stupně (který v tomto rozsahu žalobu zamítl) shodně. Výrok odvolacího soudu má tedy v této části charakter rozhodnutí potvrzujícího.

Přestože dovolatel v posuzovaném případě napadá rozsudek odvolacího soudu „v celém rozsahu“, je dovolání z výše uvedených důvodů přípustné podle ustanovení § 238 odst. 1 písm a) o.s.ř. pouze v rozsahu, v němž soud prvního stupně (do částky 259.215,- Kč) žalobě vyhověl, a tedy v rozsahu, v němž odvolací soud jeho rozhodnutí změnil; ani v tomto rozsahu však není důvodné.

Uplatněným dovolacím důvodem (v posuzované věci tedy důvodem podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. d/ o.s.ř.) je dovolací soud vázán včetně jeho obsahového vymezení; je tudíž předmětem dovolacího přezkumu především právní závěr odvolacího soudu o neplatnosti nájemní smlouvy a na něj navazující posouzení důvodnosti námitky promlčení žalobcova práva.

Právní posouzení je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Jak odvolací soud zjistil z obsahu připojeného spisu Okresního soudu v Příbrami, sp. zn. 6 C 76/92, dne 9. června 1993 nabytí právní moci rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 14. dubna 1993, č.j. 10 Co 129/93-46, jímž byla zamítnuta žaloba o uzavření dohody o vydání věci podle zákona č. 87/1991 Sb.

Podle ustanovení § 9 odst. 1 věty první zákona č. 87/1991 Sb. je povinná osoba povinna s věcmi až do jejich vydání oprávněné osobě nakládat s péčí řádného hospodáře; ode dne účinnosti tohoto zákona nemůže tyto věci, jejich součásti a příslušenství převést do vlastnictví jiného ani přenechat jinému do užívání s výjimkou dohod o odevzdání a převzetí bytu, uzavřených na podkladě dohod o výměně bytu. Podle věty druhé tohoto ustanovení jsou takové právní úkony neplatné.

Absolutní neplatnost právních úkonů je - obecně - upravena ustanoveními § 37, § 38 a § 39 obč. zák. Jestliže odvolací soud svůj právní závěr o neplatnosti nájemní smlouvy odůvodnil (viz. třetí odstavce čtvrté strany a druhý odstavce páté strany napadeného rozsudku na č.l. 55 versa, 56 spisu) ustanovením § 39 obč. zák., a to v návaznosti právě na ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., nelze - v kontextu výpovědí žalovaných a jimi předloženého nedatovaného stejnopisu smlouvy opatřeného podpisem všech účastníků a otiskem úředního razítka žalobce - dospět (z hlediska, jaká skutková zjištění učinil ohledně doby uzavření smlouvy) k závěru jinému, než že vyšel ze zjištění, že smlouva byla uzavřena přede dnem 9. června 1993, kdy nabytí právní moci rozsudek, jímž byla žaloba podle zákona č. 87/1991 Sb. zamítnuta.

Na uvedeném přitom nemůže nic změnit ani okolnost, že odvolací soud (viz. čtvrtý odstavce čtvrté strany napadeného rozsudku) „pokládá za nepodstatné, kdy byla...smlouva podepsána“; irelevanci totiž odvolací soud nepřisuzuje zjištění, zda smlouva byla podepsána před právní mocí rozsudku v restituční věci či po ní (jelikož v takovémto případě by - logicky - nemohl dovést svůj právní závěr o neplatnosti smlouvy právě podle ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb.), nýbrž pouze zjištění, kterého konkrétního dne (před právní mocí zmíněného rozsudku) byla smlouva stranami podepsána a tedy uzavřena.

Jestliže tedy napadený rozsudek vychází ze skutkového zjištění, že smlouva byla uzavřena před právní mocí rozsudku v restituční věci, mohl žalobce - je-li názoru, že takové zjištění nemá v podstatné části oporu v provedeném dokazování - nesprávnost tohoto skutkového zjištění vytknout jediné prostřednictvím dovolacího důvodu podle ustanovení § 241 odst. 3 písm c) o.s.ř. Žalobce však takový dovolací důvod (aniž dovolací soud tento závěr vyvozuje z pouhé absence poukazu na uvedené zákonné ustanovení) neuplatnil, pouze nadále, a tedy i v dovolání, tvrdil, že smlouvu uzavřel „až 27. 6. 1993...“ (tedy - posuzováno obsahově - vyjádřil nesouhlas se skutkovým stavem, jak jej zjistil odvolací soud).

Dovolací důvod podle ustanovení § 241 odst. 3 písm c) o.s.ř. se však nepojí s každou námitkou účastníka ke zjištěnému skutkovému stavu; pro dovolací řízení významné jsou pouze ty námitky, jejichž obsahem je tvrzení, že skutkové zjištění, z něhož napadené rozhodnutí vychází, nemá v provedeném dokazování v podstatné části oporu.

Námitka, že smlouva byla podepsána až 27. června 1993, sama o sobě v dovolacím řízení rozhodná není, neboť je nedostatečná z hlediska skutkové podstaty vymezující dovolací důvod podle ustanovení § 241 odst. 3 písm c) o.s.ř., jestliže dovolatel současně nezpochybní logiku úsudku o tom, co bylo dokazováním zjištěno, eventuálně netvrdí-li, že soud z logicky bezchybných dílčích úsudků (zjištění) učinil nesprávné (logicky vadné) skutkové závěry. Prvou z těchto podmínek splní dovolatel tím, že namítá, že soud vzal v úvahu skutečnosti, které z provedených důkazů nebo přednesů účastníků nevyplynuly a ani jinak nevyšly za řízení najevo, nebo naopak, že soud pominul rozhodné skutečnosti, které byly provedenými důkazy prokázány nebo vyšly za řízení najevo. Druhá z uvedených podmínek je splněna výhradou, že v hodnocení důkazů, popř. poznatků, které vyplynuly z přednesů účastníků nebo které vyšly najevo jinak, je - z hlediska jejich závažnosti, zákonnosti, pravdivosti či věrohodnosti - logický rozpor, neboť výsledek hodnocení důkazů neodpovídá tomu, co mělo být zjištěno způsobem vyplývajícím z ustanovení § 133 až 135 o.s.ř. (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. července 1998, sp. zn. 3 Cdon 10/96, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 22, ročník 1998, pod poř. č. 161).

Zůstalo-li skutkové zjištění odvolacího soudu, že nájemní smlouva byla uzavřena před právní mocí rozsudku v restituční věci, dovoláním (výše uvedeným způsobem, tedy prostřednictvím dovolacího důvodu podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. c/ o.s.ř.) nenapadeno, nemůže Nejvyšší soud, ve smyslu ustanovení § 242 odst. 1 a 3 věty první o.s.ř. vázaný uplatněným dovolacím důvodem, vycházet ze skutkového stavu jiného. Byla-li ovšem nájemní smlouva uzavřena před právní mocí rozsudku, jímž byla žaloba podle zákona č. 87/1991 Sb. zamítnuta, stalo se tak zjevně v rozporu s ustanovením § 9 odst. 1 uvedeného zákona a smlouva je podle tohoto ustanovení - ve smyslu § 39 obč. zák. - neplatná; právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž správné.

Nejinak je tomu i u posouzení důvodnosti námitky promlčení žalobcova práva na vydání bezdůvodného obohacení. Žalobce se totiž mylí, zastává-li názor, že dvouletá subjektivní lhůta k uplatnění práva na vydání bezdůvodného obohacení mu začala běžet až 12. prosince 1997, tedy dnem následujícím po vydání napadeného rozsudku, jímž odvolací soud „označil smlouvu o nájmu za neplatnou,“ (a kdy se tak podle jeho názoru teprve dozvěděl o této právní kvalifikaci jeho nároku), a dovozuje-li jej z toho, že (předtím) „byl i

rozsudkem okresního soudu utvrzen, že smlouva je platná,“ dále z předpokladu, že se opakovaně obnovovala ve smyslu § 676 odst. 2 obč. zák., a z okolnosti, že upomínkou z 19. ledna 1995 žalované nevyzval k vydání bezdůvodného obohacení, nýbrž k zaplacení dlužného nájemného.

Podle ustanovení § 107 odst. 1 obč. zák. se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil; podle druhého odstavce téhož ustanovení se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí nejpozději za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo.

Při posuzování počátku běhu subjektivní promlčecí doby (viz. znění ustanovení § 107 odst. 1 obč. zák. „...ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení...“) sice nutno vycházet z prokázané, skutečné, nikoli tedy jen předpokládané vědomosti (srov. též. rozsudek Nejvyššího soudu z 27. září 1974, 2 Cz 19/74, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek č. 9-10, ročník 1975, pod poř. č. 38, který se sice týká počátku běhu subjektivní lhůty u práva na náhradu škody podle § 106 odst. 1 obč. zák., jehož závěry však lze pro daný případ použít obdobně), touto vědomostí však ustanovení § 107 odst. 1 obč. zák. nemíní znalost právní kvalifikace, nýbrž pouze skutkových okolností, z nichž lze odpovědnost za bezdůvodné obohacení, v daném případě pro neplatnost smlouvy, dovodit.

V případech majetkového prospěchu získaného plněním z absolutně neplatného právního úkonu (§ 451 odst. 2 obč. zák.) pak jde o to, zda oprávněný zjistil skutkové okolnosti, z nichž bylo lze dovodit, že smlouva, z níž plnil (poskytnutím nebytových prostor), je absolutně neplatná, v daném případě tedy jde o žalobcovo (skutkové) zjištění, že smlouva, z níž plnil, byla uzavřena v době, kdy ještě nebyl v právní moci rozsudek vydaný v řízení vedeném proti němu J. a J. R. a P. a P. K.

Jestliže totiž žalobce - který jako účastník nájemní smlouvy přirozeně musel znát dobu jejího uzavření - jakožto žalovaný v řízení vedeném u okresního soudu v Příbrami pod sp. zn. 6 C 76/92 věděl, že rozsudek v této věci nabyl právní moci 9. června 1993, jestliže tedy znal skutkové okolnosti, z jejichž (prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 241 odst. 3 písm. c/ o.s.ř. nenapadených) zjištění odvolací soud (byť teprve 11. prosince 1997) dovodil právní závěr o neplatnosti smlouvy, a jestliže z této smlouvy (tím, že od 1. července 1993 do 31. ledna 1995 žalovaným, kteří mu neplatili náhradu, poskytoval nebytové prostory) plnil, pak mu subjektivní dvouletá lhůta k uplatnění práva na vydání bezdůvodného obohacení ve výši náhrady za každý jednotlivý měsíc užívání nebytových prostor počala běžet vždy prvním dnem měsíce následujícího. Z uvedeného pak plyne, že lhůta k uplatnění práva na zaplacení poslední náhrady, tedy náhrady za užívání nebytových prostor v měsíci lednu roku 1995, žalobci uplynula (protože první únor připadl na sobotu - srov. § 122 odst. 3 obč. zák.) dnem 3. února 1997. Byla-li žaloba u soudu podána teprve 5. března 1997, je žalobcovo právo na vydání bezdůvodného obohacení promlčeno, a právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž správné.

Jelikož se dovoláním proti rozsudku odvolacího soudu, pokud jím byl změněn vyhovující výrok rozsudku soudu prvního stupně, správnost napadeného rozsudku žalobci zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud je - aniž nařídil jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) - jako nedůvodné rozsudkem zamítl (§ 243b odst. 1 a 5 věta před středníkem o. s. ř.).

Jinak tomu však je u nároků, stran nichž soud prvního stupně žalobu (pod bodem 2. a 3. výroku svého rozhodnutí) zamítl, a jež odvolací soud posoudil po obsahové stránce shodně.

Podle ustanovení § 236 odst. 1 o.s.ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští. Přípustnost dovolání proti rozsudku upravují ustanovení § 237, § 238 a § 239 o.s.ř.

Ustanovení § 237 odst. 1 o.s.ř. spojuje přípustnost dovolání proti každému rozhodnutí odvolacího soudu (s výjimkami zakotvenými v odstavci druhém) s takovými hrubými vadami řízení a rozhodnutí, které činí rozhodnutí odvolacího soudu zmatečným. K těmto vadám a (je-li dovolání přípustné) k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (ustanovení § 241 odst. 3 písm b/ o.s.ř.), je odvolací soud povinen přihlídnout z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o.s.ř.); uvedené vady však v dovolání namítány nebyly a z obsahu spisu nevyplývají.

Dovolání proti rozsudku odvolacího soudu v rozsahu, v němž byly žalobcovy nároky posouzeny shodně se soudem prvního stupně (který v této části žalobu zamítl), není přípustné ani podle ustanovení § 238 odst. 1 písm b) o.s.ř., jelikož napadenému rozsudku nepředcházelo zrušující rozhodnutí. Přípustnost dovolání v uvedeném rozsahu není konečně dána ani ustanovením § 239 o.s.ř.; podle prvního odstavce tohoto ustanovení proto, že ji ve výroku svého rozhodnutí odvolací soud výslovně nezaložil, a podle jeho odstavce druhého z toho důvodu, že jím předpokládaný návrh na vyslovení přípustnosti dovolání žalobce nevznášel.

Protože dovolání proti rozsudku odvolacího soudu v rozsahu, v němž byly žalobcovy nároky posouzeny shodně se soudem prvního stupně, není v dané věci přípustné podle žádného z výše uvedených ustanovení, Nejvyšší soud je - aniž se v této části dovolacího řízení mohl zabývat otázkou jeho důvodnosti - bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) podle ustanovení § 243b odst. 4 a § 218 odst. 1 písm. c) o.s.ř. odmítl.

Žalobce byl s dovoláním procesně neúspěšný a ve zbytku - podáním nepřipustného dovolání - z procesního hlediska zavinil jeho odmítnutí, takže žalovaným vzniklo podle ustanovení § 142 odst. 1 věty první (ve vztahu k části dovolacího řízení, v níž soud dovolání zamítl), § 146 odst. 2 věty první per analogiam (ve vztahu k té části dovolacího řízení, v níž bylo dovolání odmítnuto), § 224 odst. 1 a § 243b odst. 4 o. s. ř. právo na náhradu účelně vynaložených nákladů dovolacího řízení. Tyto náklady byly přiznány každému z nich částkou 5.100,- Kč, představující mimosmluvní odměnu (6.375,- Kč) za jeden úkon právní služby - vyjádření k dovolání (§ 1 odst. 2, § 7, § 11 odst. 1 písm. k/ vyhlášky o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb č. 177/1996 Sb.), sníženou o 20 % podle § 12 odst. 4 vyhlášky a z částky 75,- Kč paušální náhrady ve smyslu ustanovení § 13 odst. 3 vyhlášky.

Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

Nesplní-li povinný dobrovolně, co mu ukládá vykonatelné rozhodnutí, mohou oprávnění u soudu podat návrh na soudní výkon rozhodnutí.

V Brně 27. září 2000

JUDr. Vladimír M i k u š e k
předseda senátu